

Tekst: Bjarne Lisby
Foto: Bjarne Lisby / Channe Nussbaum / PR-fotos

MED HELE VERDEN SOM ARBEJDSPLADS

Der er fuld fart på Channe Nussbaum, der runder de 50 i år – hvilket virker ganske uforståeligt, når man møder hende. Hendes musikalske spændvidde går fra det folkelige med Melodi Grand Prix-deltagelse over det etniske med den Klezmermusik, hun er kendt for at have gjort populær i Danmark, til finkulturel teateroptræden. Bjarne Lisby mødte hende til en snak.

Da jeg mødte Channe Nussbaum, var hun netop kommet hjem fra en skolekoncert. Jeg spurgte til hendes baggrund:

"Mine bedsteforældre kom hertil fra Polen i 1907, og slog sig ned i København, hvor der omkring Store Kongensgade og på Vesterbro nærmest var jødiske ghettoer. Her taltes der jiddisch og der var jødisk teater, musik og kom sammen. Her voksede mine forældre op, hvilket betød at jeg blev født ind i et meget aktivt jødisk miljø, gik på jødisk skole, sang i kor hos Ralph Levitan og så videre.

Da jeg blev gammel og oprørske nok, følte jeg mig indespærret i dette stillestående, meget konservative minisamfund, og flyttede til Svendborg, hvor jeg blev en aktiv del af Svendborgs musikliv. Her jammede jeg for eksempel blues på jiddisch – det var meget specielt. Jeg begyndte hurtigt at lave musik selv, hvilket foregik på dansk i starten. Men musikmiljøet smuldrede desværre, da Klostermøster lukkede, og folk røg på højskoler og videre i tilværelsen."

MELODI GRAND PRIX OG SWEETHEARTS

"Da tog jeg tilbage til København og brugte et år på at læse annoncerne i musikbladet MM, hvor jeg tog rundt og øvede med alle dem, der søgte sangerinder. Nogle af bandene var ikke særlig gode, og jeg endte med at sidde og spille trommer. Men jeg havde det egentlig ganske sjovt med sådan at turnere rundt i en annonceverden.

Men så kom min gamle makker fra Svendborg og Ærø, Thomas Davidsen til København og vi fik en pladekontrakt hos CBS med bandet GOY, der lavede pop à la Sneakers. Desværre for sent, hvilket var lidt ærgerligt, eftersom vi blev hyret på det selvsamme demo-bånd, vi havde fået afvist 5 år tidligere."

I midtalfemserne var du meget i vælten, men det var inden klezmer?

"Ja, foruden GOY havde jeg haft bands som Short people og Hausfrau, så min indgangsvinkel var dansktop. I 1995-97 var jeg med i Sweethearts sammen med Pernille Højmark. Og det var jo skønt at stå på scenen med så favnende en dame, der virkelig kan få publikum med sig. Hende lærte jeg meget af i de tre år, jeg var med. Og i 1995 og 1996 var jeg med i Melodi Grand Prix'et med henholdsvis 'Det blev os alligevel' af Klaus Kjellerup og Anne Dorthe Michelsen og 'Kys mig nu' af Lars Muhl"

KLEZMER

Hvordan kom klezmermusikken så indover?

"Det var ved en tilfældighed, at jeg i 90'erne begyndte at spille klezmer. En af mine venner havde været i Ungarn, hvor Balkan- og klezmermiljøet var på vej op. Han vendte begejstret hjem og sagde: "Du må da kunne huske en masse af de sange?" - og så gik jeg ellers i gang. I modsætning til andre jødiske kunstnere, der kun sang jiddisch i jødiske forsamlinger, begyndte jeg så at optræde med det for ikke indviede.

Og det kom som en befrielse for mig. For det er jo så typisk dansk, at hvis du som mand synger lidt bluesagtigt, så er det Thomas Helmig og hvis du som kvinde har lidt power på stemmen, så er det Sanne Salomonsen. Man bliver meget hurtigt sat i bås som nr 75 i rækken, men da jeg kom med klezmermusikken var der endelig noget, som ingen kendte i forvejen.

"Gud, hun har opfundet sin egen genre", sagde folk. Gu' havde jeg ej – det var en genre, der var meget ældre end både Salomonsen og Helmig, men det var der bare ingen, der vidste."

KLAGEDE PÅ EN GNÆKKENDE MÅDE

"Klezmer er egentlig instrumentalmusik, hvor stemmen bliver efterlignet af en klarinet eller en violin, det vil sige alt det, jeg står og synger, i virkeligheden er spillet af disse instrumenter. Der er de lange, sørgelige introer og outroer, hvor instrumentet kan lave en masse ekvilibristisk, og indimellem er der så fuld fart på, og så går det pludselig over i mol.

Derfor er den brede appeal, at der er tryk på, samtidig med at hvert nummer også rummer en masse følelser og stemninger. Det kan både virke tiltrækkende og afskrækkende.

Klezmer synges traditionelt enten oprette- eller viseagtigt, klagede på en lidt gnækkende måde.

Jeg fandt hurtigt ud af, at jeg ikke kunne synge ligesom dem, jeg sad og lyttede af, så jeg udviklede min egen sangstil,

det vil sige, jeg tog mine mange år som popsanger med mig over i klezmermusikken. Og da mine plader begyndte at nå ud i verden, sagde man, at her var der en, der gjorde det på en anden måde. Nu er det blevet meget almindeligt – i London f.eks. rapper de det, eller blander det med hiphop. Men det, der blev lagt mest mærke til, var at jeg skrev nye numre."

SPIELNIKS OG TRIO KLEZMER

"Det første klezmer-band, jeg lavede, var Channe Nussbaum og Spielniks. Jeg skrev lynhurtigt fire numre, mens resten var de traditionelle, jeg kendte fra min barndom. Vi gjorde det nærmest for sjov, og indspillede pladen på tre dage. Den fik til vor forundring gode anmeldelser, og så begyndte det ellers at gribe om sig. Spielniks har siden udviklet sig og spiller, hvad jeg kalder jidpop. Det er en forkortelse af jiddisch/tysk pop, der altså dækker over vores

blanding af jazz, rock, pop og kabaret med rødder i den jødiske musiktradition. Vi er stadig meget aktive og har netop fået en ny cd på gaden (alt und aggressive), den første siden 1999.

Så fik jeg et enkelt job, hvor det ville blive alt for voldsomt med seks mand, så jeg spurgte i stedet Øvind Ougaard, om han ville spille med. Han introduerede mig så for Mette Smidl, der spiller sigøjnermusik på violin, formentlig ud fra en forestilling om det spektakulære i to mørkhårede piger med store bryster og kæmpekrøller. Trio Klezmer er det mest traditionelle indslag i mine aktiviteter, og også med trioen er der lige udgivet en ny plade, 'Es Sheint'."

KLEZMOFOBIA

Hvordan kommer Klezmofobia på banen?

"Min nuværende mand, Bjarke Kolerus, havde længe inden, vi mødte hinanden spillet klezmer og fandt sammen med

min nevø ud af, at de ville lave et drengeklezmerband.

Jeg kom med som gæstesolist et par gange, og havde også skrevet nogle instrumentale numre til dem. Derfor blev jeg bedt om at producere deres første plade, som jeg så også blev gæstesolist på.

Og den plade blev simpelthen revet væk. Vi solgte den nemlig i kæden af Tigerbutikker til 20 kroner stykket ud fra devisen "musikken ud til folket". Vi fik selv kun Gramex og NCB, men kunne købe og sælge dem billigt og derved få et langt større salg. Normalt ville man jo aldrig kunne opdrive den slags musik - undtagen måske i specialbutikkerne - men nu stødte alle de unge, der havde hørt Klezmofobia, pludselig på os i de butikker, de havde råd til at handle i, så der røg 20.000 eksemplarer over disken i løbet af få uger.

Samtidig kunne jeg mærke at samtlige deltagere virkelig ville noget med det band, virkelig lagde sjælen i det, udnyttede deres netværk osv. og det giver altså noget, når alle seks arbejder dedikeret for bandet. Klezmofobia er jo et firma, der udbetaler løn osv., men krisen påvirker os tilsyneladende ikke. Vi har hele tiden pænt at lave - med alle seks mand af sted.

Vi fik en Danish Music Award for årets bedste album i 2007 indenfor verdensmusik.

En pris betyder måske ikke det store herhjemme rent jobmæssigt, men i udlandet har det en helt anderledes interesse. Og samtidig er der ikke i udlandet det lavstatus stempel på ver-

Channe Nussbaum komponerer både på klaver og guitar - "men de bedste ting er jo dem, man bare synger ud i rummet"

dens- og folkemusik, som der er herhjemme."

HVIS DET IKKE ER KÆRLIGHED

Men så begyndte du at lave klezmer på dansk?

"Ja, det startede såmænd på nogle koncerter arrangeret af DPAs Rytme-sektion, hvor jeg mødte Jens Lysdahl og Laura Illeborg. Efterfølgende spurgte Lysdahl, om det ikke kunne være sjovt at lave dansk klezmer og udnytte den energi, der ligger i hele spillemandsuniverset.

Det tændte jeg helt vildt på, og fik et DPA-opholdslegat til Rom, hvor jeg straks gik i gang med skriveriet. Min kæreste og jeg sad på hver sin etage. Han øvede klarinet i køkkenet, og jeg komponerede på første sal. Det var forår, og han kom nogle gange op og sagde: "Er det ikke helt åndssvagt, det her? Vi er i Rom en hel uge, og vi har ikke været uden for en dør!"

Jeg fik lavet 9 numre dernede og var tårnhøj da jeg kom hjem. Så ringede de fra Artistforbundet og sagde, at Jacob Eriksen og Stephan Grabowski lavede et kursus, der så ud til at være skræddersyet til mig. Vi var i studiet i kursusforløbet og havde en del ballader, men prøvede så at lave en intro, der bare skulle klistres på, med klaver, harmonika, violin og klarinet. Vi valgte at indspille akustisk, frem for i traditionelle studier, for at opnå den naturlige rumklang; den, hvor hele rummet står og vibrerer med. Jeg blev hyret til Århus Teater på baggrund af den plade."

ÅRHUS TEATER

"Ja, det var jo i februar/marts i år, du spillede med i Mesteren Og Margarita?"

"Det hele var lidt løst i starten. Ja, faktisk anede jeg ikke hvad jeg skulle lave, så jeg læste bogen og blev endnu mere forvirret. Det var en meget snørklet fortælling, der dels foregik i Moskva i 30'erne og dels i Jerusalem på Kristus tid omkring korsfæstelsen. Men jeg begyndte at skrive musik og fandt efterfølgende ud af, at jeg slet ikke skulle synge på noget sprog - det hele skulle være uden ord, som det jo ofte er i klezmer.

Musikken skulle være forestillingens

Channe Nussbaum skrev al musikken til 'Mesteren og Margarita' på Århus Teater, hvor hun også var gennemgående musikalsk figur sammen med Mette Smidl.

røde tråd, en konstant lydkulisse, der byggede hele dette univers op, skiftevis fremtrædende og i baggrunden.

Jeg kendte godt stemningen fra Moskva i 30'erne, men skulle altså også lave noget orientalsk stemning til sekvenserne med de sefardiske jøder. Vi var 3 musikere konstant på scenen, og når denne drejede, drejede vi med og skiftede tone fra det russiske til det ørkenagtige. Det var voldsomme stemningsskift, og en meget interessant måde at arbejde på, som jeg godt kunne tænke mig at prøve igen."

DET STORE UDLAND OG FREMTIDEN

Det var svært at få interviewet her indpasset i en stram koncertkalender. Du kommer direkte fra en skolekoncert og om lidt flyver du til Mexico.

"Ja, men der er sandelig også investeret i det. Vi er rejst ned til Womex Messen i Sevilla gennem 2 år. Det har været dyrt, men det giver til gengæld disse jobs i udlandet.

Det er vigtigt med messer, at man kommer igen og igen. Første år er man heldig, hvis man lige får noget. Andet år begynder det at give resultater. Her blev vi f.eks. - foruden Mexico, som vi fik allerede første år - sendt til Congo, Korea, Kina og Ungarn.

Nu runder du de 50 år - og hvilke planer ligger der så for fremtiden?

"Bl.a. skal jeg næste år stå for et stort musikalsk arrangement på Kunstmuseet Louisiana. Jeg kommer med Spielniks og vil derudover samle alle dem, der spil-

Klar Klezmer-tale

En klezmer betyder i jødisk sprogbrug det modsatte af en rigtig musiker. En, der næppe kan læse noder, en der spiller melodier efter gehør.

Ordet stammer fra det bibelsk-hæbraiske klej (instrument) og zemer (at synge, at spille). De uundværlige musikere der spiller til den vigtigste jødiske begivenhed - brylluppet - kaldes klezmorim.

og ikke mindst penge, til at invitere en rigtig stor kanon indenfor genren. Han kommer fra New York og hedder Frank London, og er en af de mest banebrydende på området. Men jeg savner jo at synge noget på dansk. Det var derfor, jeg lavede den danske plade, og jeg vil gerne lave noget igen. Så jeg har aftalt med Laura Illeborg, at vi begynder at lave noget sammen. Det vil blive i visetraditionen. Jeg skal i gang med et folkemusik-pladeprojekt med Morten Alfred Høirup, hvilket bl.a. vil bringe os til Tønderfestivalen, og så har jeg lige været af sted en weekend med min gamle makker Thomas Davidsen, hvor vi har skrevet popmusik. Det har egentlig ikke noget med min verden at gøre, og jeg har faktisk ikke tid til det, men der står altså folk parat med studiefaciliteter til os. Jeg bliver ind imellem kritiseret for at sprede mig for meget, og for ikke at lukke ting.

Men jeg kan kun leve af det, fordi jeg har så mange bolde i luften på en gang." ★